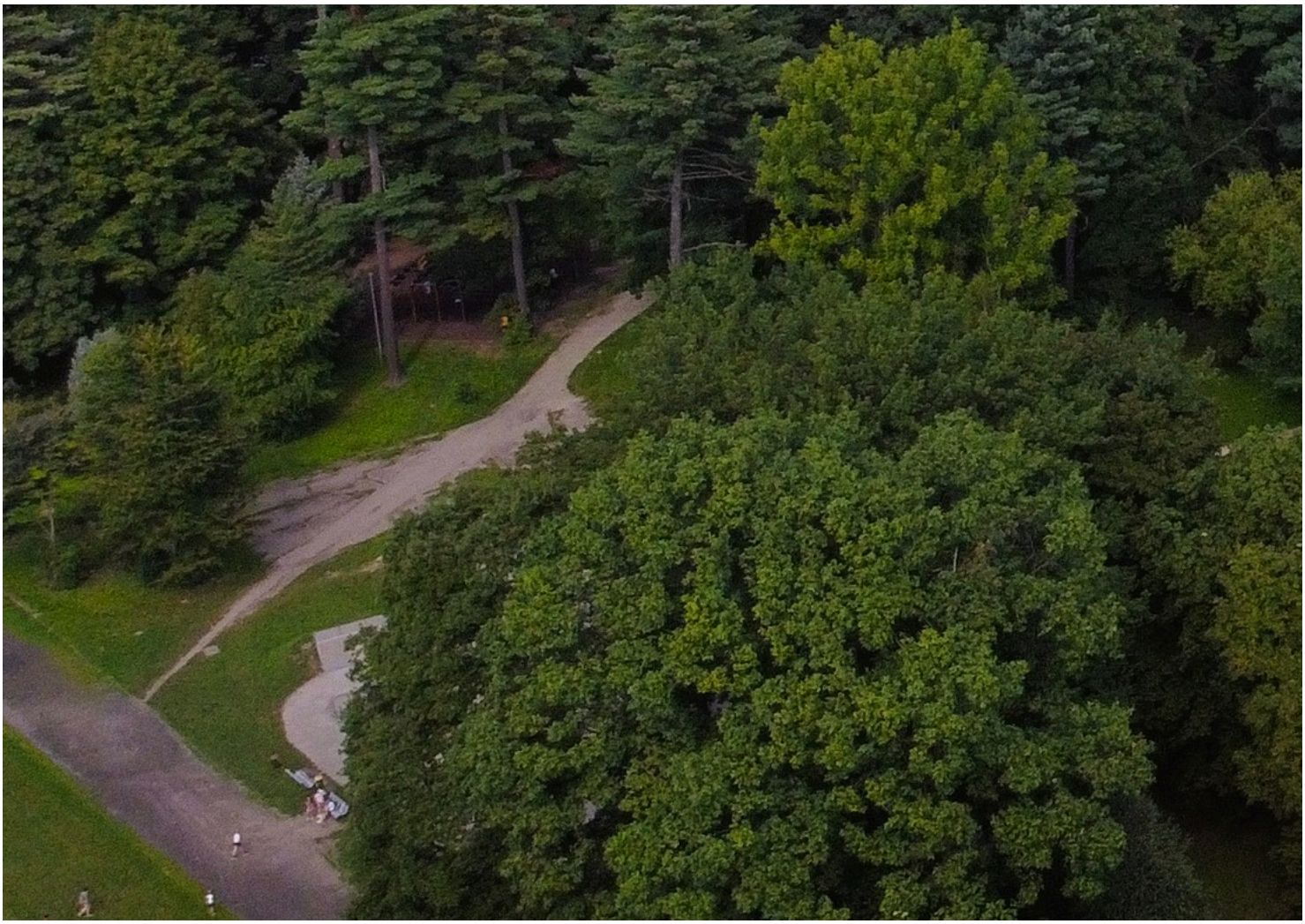
Typ 8 – Krajobrazy podmiejskie i osadnicze

XVIII-wieczne założenie pałacowo-parkowe Habsburgów na tle zabudowy staromiejskiej Żywca – krajobraz priorytetowy „Żywiec - zamek” (ID 1626). Fot. J. Botwina, Audyt krajobrazowy województwa śląskiego (2025)

Krajobrazy podmiejskie i osadnicze to podtyp krajobrazów przyrodniczo-kulturowych w procesie transformacji (podobnie jak krajobrazy mozaikowe). W granicach województwa śląskiego krajobrazy podmiejskie i osadnicze zajmują 4,73% jego powierzchni. Zidentyfikowane w regionie krajobrazy tego typu reprezentują wszystkie pięć podtypów występujących w klasyfikacji zawartej w rozporządzeniu ws. sporządzania audytów krajobrazowych.

Krajobrazy podmiejskie i osadnicze są krajobrazami wielofunkcyjnymi podobnie jak inne typy krajobrazów z grupy krajobrazów przyrodniczo-kulturowych, stąd ich wewnętrzne zróżnicowanie jest znacznie większe niż w przypadku krajobrazów z grupy przyrodniczych. Cechą charakterystyczną jest dominacja elementów struktury osadniczej, z którymi powiązane są częściowo zagospodarowane tereny wiejskie. Ten typ krajobrazu podzielono na podtypy w oparciu o inne kryterium niż w przypadku krajobrazów mozaikowych – kluczową kwestią jest rodzaj zabudowy, a nie stopień zainwestowania terenu.

Krajobrazy podmiejskie i osadnicze rozmieszczone są dość równomiernie na całym obszarze województwa, choć z większą częstotliwości występują przede wszystkim tereny na południu w rejonie pogórza oraz w części centralnej. Krajobrazy tego typu są szczególnie rozległe na przedgórzu Beskidów, co związane jest z intensyfikacją osadnictwa (m.in. drugie domy, hotele) w tej części województwa.

Podtyp 8a – Leśno-osadnicze o charakterze willowym

Tłem krajobrazowym są wielkoobszarowe kompleksy zabudowy willowej, w otoczeniu leśnym (najczęściej powyżej 100 ha), perforowanym przez budownictwo jednorodzinne, w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.

Krajobrazy 8a należą do nielicznie występujących w województwie śląskim – wydzielono 3 jednostki krajobrazowe, zajmujące 883 ha, tj. 0,07% powierzchni regionu. Powierzchnia poszczególnych jednostek wynosi od 154 do 566 ha, a średnia powierzchnia jednostki wynosi 294 ha. W podtypie 8a nie zidentyfikowano krajobrazów priorytetowych.

Jednostki podtypu 8a zlokalizowane są w północnej części województwa i obejmują miejscowości: Żarki-Letnisko i Dzierżno w Obniżeniu Górnej Warty, Czekanka na Progu Woźnickim oraz Piłka w Obniżeniu Górnej Małej Panwi.

Krajobraz leśno-osadniczy o charakterze willowym Żarki - Letnisko (ID 787). Podkład mapowy: Usługa WMS ortofotomapy o wysokiej rozdzielczości, dostępna w serwisie Geoportal, dostęp 6.06.2025 r., URL: https://mapy.geoportal.gov.pl/wss/service/PZGIK/ORTO/WMTS/HighResolution?service=WMTS&request=getCapabilities

Podtyp 8b – Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe

Tłem krajobrazowym są duże kompleksy zabudowy hotelowej (o powierzchni powyżej 10 ha), przeważnie wielkogabarytowej, w otoczeniu zabudowy towarzyszącej (parkingi, drogi dojazdowe, tereny sportowo-rekreacyjne i inne tereny zieleni urządzonej).

Krajobrazy 8b występują nielicznie w województwie śląskim – wydzielono 2 jednostki krajobrazowe w tym podtypie, obejmujące 270 ha, tj. 0,02% powierzchni regionu. Powierzchnia jednostek wynosi 117 ha oraz 152 ha. W podtypie wskazano 1 krajobraz priorytetowy.

Jednostki krajobrazowe zostały wyznaczone w gminie Ustroń w Beskidzie Śląskim.

Kompleks zabudowy sanatoryjnej o charakterystycznej formie piramid w Ustroniu – krajobraz priorytetowy „Ustroń” (ID 1498). Fot. J. Botwina, Audyt krajobrazowy województwa śląskiego (2025)

Podtyp 8c – Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim

Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa, głównie o charakterze wiejskim, z dominującą funkcją mieszkaniową. Z dawnego funkcjonalnego układu rolniczego zachowały się głównie: układ siedliska, ogrody przydomowe oraz
zarastające ugory.

Krajobrazy 8c występują licznie w województwie śląskim – wydzielono 114 jednostek krajobrazowych w tym podtypie, obejmujące 43 396 ha, tj. 3,52% powierzchni regionu. Powierzchnia poszczególnych jednostek wynosi od 28 do 2315 ha, natomiast średnia powierzchnia jednostki 8c wynosi 381 ha. W podtypie wskazano 2 krajobrazy priorytetowe.

Podtyp 8c wyraźnie wskazuje na transformację krajobrazów wiejskich poprzez rozwój funkcji mieszkaniowej kosztem funkcji rolniczych, ale jeszcze w układzie osadniczym typu wiejskiego. Krajobrazy występują najczęściej na Pogórzu Śląskim i w Kotlinie Żywieckiej, a także na Płaskowyżu Rybnickim.

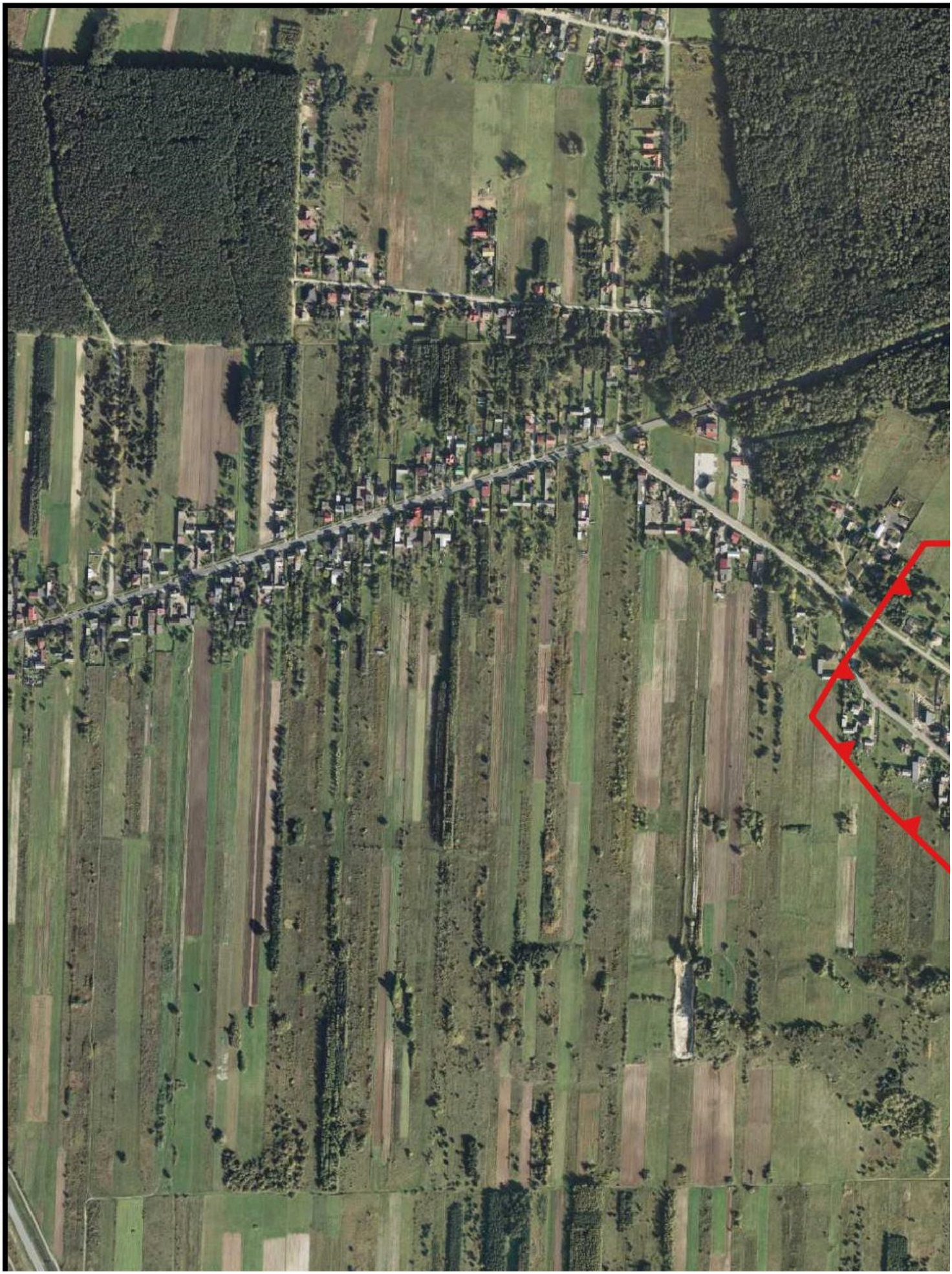
Szeroki widok na zróżnicowane lasy, pola, zabudowę wielorzędową Podzamcza oraz Górę Zamkową – krajobraz priorytetowy „Ogrodzieniec” (ID 1031). Fot. U. Myga-Piątek, Audyt krajobrazowy województwa śląskiego (2025)

Podtyp 8d – Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych

Tłem krajobrazowym są pofragmentowane i perforowane kompleksy zabudowy osadniczej, zarówno starsze, jak i współczesne (tzw. osiedla deweloperskie) złożone w szczególności ze standaryzowanych architektonicznie zespołów obiektów mieszkalnych, z systemem dróg dojazdowych w mozaice z gruntami rolnymi (mogą być nadal użytkowane rolniczo), tzw. urbanizacja łanowa lub urbanizacja skupiona.

Wśród krajobrazów 8d wydzielono 51 jednostek krajobrazowych zajmujących 15 493 ha, tj. 1,3% powierzchni województwa. Powierzchnia poszczególnych jednostek wynosi od 28 do 1300 ha, natomiast średnia powierzchnia jednostki wynosi 304 ha. W podtypie nie zidentyfikowano krajobrazów priorytetowych.

Podtyp 8d wskazuje na transformację krajobrazów wiejskich w kierunku terenów mieszkaniowych, często nienawiązujących do zastanego układu zabudowy i tworzących niejednokrotnie chaotyczne, nowe układy przestrzenne charakterystyczne dla terenów przedmieść. Występują głównie w południowej i centralnej części województwa.

Krajobraz zróżnicowany typologicznie i przestrzennie z zabudową nierolniczą na terenach wcześniej rolniczych w Przeczycach – ID 116. Podkład mapowy: Usługa WMS ortofotomapy o wysokiej rozdzielczości, dostępna w serwisie Geoportal, dostęp 9.06.2025 r.,
URL: https://mapy.geoportal.gov.pl/wss/service/PZGIK/ORTO/WMTS/HighResolution?service=WMTS&request=getCapabilities

Podtyp 8e – Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód

Tło krajobrazowe tworzą mozaikowe kompozycje przestrzenne złożone z historycznych, wielkopowierzchniowych leśno-wodno-rolniczo-osadniczych kompozycji przestrzennych (powyżej 50 ha), w tym: zespoły pałacowo-parkowe, kalwarie, położone w strefach
podmiejskich ogrody botaniczne, arboreta, skanseny, ogrody zoologiczne; charakterystyczne jest występowanie zabudowy architektury sakralnej, klasztornej, dworskiej i rezydencjalnej oraz zabudowy towarzyszącej (stajnie, młyny, browary, gorzelnie, zabudowania mieszkalne, czworaki), w otoczeniu parkowym z udziałem stawów i starodrzewia, w szczególności grodzone i wyizolowane przestrzennie z terenów otaczających (najczęściej rolniczych lub leśnych).

Krajobrazy 8e występują w województwie nielicznie – wydzielono 14 jednostek obejmujących 2752 ha, tj. 0,22% powierzchni regionu. Poszczególne jednostki obejmują od 26 do ponad 770 ha, średnio 197 ha. W podtypie wskazano 8 krajobrazów priorytetowych.

Krajobrazy 8e to krajobrazy zazwyczaj o historycznie ugruntowanych wartościach, o zachowanych cennych cechach tak przyrodniczych, jak i kulturowych w randze zabytków (np. strefy ochrony konserwatorskiej). Występują głównie w centralnej części województwa.

Zespół zamkowo-parkowy w Pszczynie – krajobraz priorytetowy „Pszczyna Zamek” (ID 1274), w tle z zabudowa Starego Miasta – krajobraz priorytetowy podtypu 9a „Pszczyna” (ID 1276). Fot. J. Botwina, Audyt krajobrazowy województwa śląskiego (2025)

Dodana: 13 lutego 2025 12:50 Zmodyfikowana: 10 czerwca 2025 12:58